

A DA VINCI-KÓD

LÁNG BENEDEK

Dan Brown *Da Vinci-kódja* nem tudományos munka, nem is törekszik magát ekképp beállítani. Miért kell (és miért szoktak mostanában) mégis tudományos műveket megillető recenziót írni róla? *A Da Vinci-kód* krimi, és bár sem egysíkú jellemábrázolásai, sem nyelvezete nem utalja színvonalas irodalmi művek közé, el kell ismerni, hogy a kultúrkrimik műfajának meglehetősen izgalmas példánya. Egy kétezer évet átölelő összeesküvés felgöngyölítése ürügyén cselekményszövésbe bevonja az európai és az Európán kívüli kultúra, vallás és okkultizmus történetét, többek közt Jézus kereszthalálát, Mária Magdolna menekülését, a gnosztikus evangéliumokat, a Szent Grál keresését, a Louvre kiállítótermeit, a keresztény egyházat, a templomos lovagrend történetét, a gótikus katedrálisok szerkezetét, a megégetett boszorkányokat, a Meroving-uralkodók dinasztiáját, Leonardo da Vinci festményeit, Newton sírját és egy sor megfejtésre váró rejtjelezett üzenetet. Bár a világméretű konspiráció részleteivel fiktív szereplők előadásában ismerkedünk meg, a könyv összességében azt sugallja, tudományos szempontból megállhat az elmélet, alkalmas tehát arra, hogy ép eszű kutató elgondolkodjék rajta. Ezt a képet erősítik a regény szövegét megelőző oldalon található kijelentések (pl. „A műtárgyakról, épületekről, dokumentumokról és titkos szertartásokról szóló, a regényben szereplő ismertetések megfelelnek a valóságnak.”), valamint Dan Brown és amerikai kiadója marketingfogása, melynek jegyében interjúikban úgy nyilatkoznak, a konspirációelmélet legalábbis lehet igaz. Márpedig a könyv eddig több mint 16 millió példányban kelt el, a közeljövőben Tom Hanks főszereplésével megfilmesítik, hatására a történet ismeretanyagára építő számítógépes játékok kerültek fel a világhálóra, és számos további, az elméletet népszerűsítő írást publikáltak. Úgy tűnik, sok olvasó bibliai, történelmi és művészettörténeti ismereteit inkább *A Da Vinci-kódból* meríti, mint magából a Bibliából és a mértékadó szakkönyvekből.

A regény cselekménye a lehető legjobb helyen kezdődik: a Louvre Nagy Galériájában, éjszaka lelövik Jacques Saunière kurátort. A gyilkossággal rövidesen a főszereplőt, Robert Langdont, a Harvard „vallásos

szimbológia” professzorát vádolják meg. A professzor a meggyilkolt kurátor unokájával, a kriptológus Sophie Neuveu-vel együtt menekülve és nyomozva igyekszik megfejteni, mi is állhat a büntett háttérében. A regény során az egész világ kódok különös rendszerevé válik, hatszáz oldalon keresztül jelek, rejtvények és rejtélyek meglehetősen izgalmas labirintusában bolyongunk, és művészettörténeti, „szimbolgiai”, kriptológiai és történelmi elemzések révén lassan fény derül a titokra, amely valójában nem is egyetlen összeesküvés, hanem mindjárt kettő. Röviden: Jacques Saunière egy titkos társaság, a Sion rend nagymestere volt, gyilkosa pedig egy ismert keresztény rend, az Opus Dei megbízásából tevékenykedik. A Sion rend hatalmas titoknak van a birtokában, ennek őrzésére alapították 1099-ben Jeruzsálemben a templomos lovagrend háttérszervezeteként. E titkot gondozták illusztris nagymesterei, akik közt a történelem szinte minden rejtélyes és izgalmas figuráját megtaláljuk Nicolas Flameltől Botticellin, Leonardo da Vincin, Robert Fluddon, Robert Boyle-on és Isaac Newtonon keresztül Victor Hugóig és Jean Cocteau-ig. A titok pedig, amelyet az Opus Dei olyan fenyegetőnek lát, hogy ellenkonspirációval meg akarja semmisíteni, az, hogy a Dávid nemzetségéből, tehát királyi vérből eredő Jézus és Mária Magdolna, Benjamin leszármazottja, házások voltak. Gyermekek is születtek, s tőlük származik a frank királyok dinasztiája, a Meroving család, amely idővel áldozatul esett a titkot eltüntetni kívánó hivatalos egyház intrikáinak. Mégsem halt ki azonban: leszármazottaik köztünk élnek, a Sion rend védelmében. Minderről a főszereplők a külön milliommostól, a grálkutató Leigh Teabingtól értesülnek.

De hogy jön a Grál a képbe? A szent Grál, amelynek fellelése az Artúr-mondakör lovagjainak rögeszméje volt, valójában nem egy tárgy, nem a Jézus vért felfogó kehely, hanem – amint a szó etimológiája is mutatja: San graal, Sangreal, Sang real – királyi vér, Jézus és Mária leszármazottainak királyi nemzetsége. Ehhez a fontos, de kissé absztrakt és mindenestre kézzel nem fogható dologhoz járul valami tárgyszerűbb: a kereszthalál után Dél-Franciaországba menekült Mária Magdolna csontjait tartalmazó szarkofág. A Grál tehát nem csupán a királyi nemzetség jelképe, hanem Máriaé (aki az elmélet szerint bizonyos értelemben valóban a Krisztus vért felfogó edény), és közvetve az elmúlt kétezer évben elnyomott női princípiumé is. A szent nőiség iránti tisztelt rejlik a Grál-titok őrzőinek megannyi alkotásában:

■ Dan Brown: *A Da Vinci-kód*. Fordította: Bori Erzsébet. Gabo Könyvkiadó, Budapest, 2004. 652 old., 2490 Ft

a templomosok által építettet középkori katedrálisok struktúrájában, da Vinci festményein, az olimpiai öt karikában és Walt Disney rajzfilmjeiben.

Nem csoda, hogy a keresztény egyház – mely Constantinus császár vezényletével pusztán többségi szavazással döntött Jézus isten volta mellett Niceában – ellenérdekelt a titok napfényre kerülésében: nemcsak Jézus király és ember volta jelentene fenyegetést a keresztény dogmákra, hanem az az apokrif evangéliumokban megírt tény is, hogy Mária sokkal több volt Jézus egy tanítványánál. Az egyház tehát a kanonizáció során megszabadult a ma gnosztikusnak nevezett evangéliumoktól, majd elnyomta a nőiség tiszteletét, végül pedig fellépett a titok tudói ellen, és kegyetlenül felszámolta a templomos rendet, amely a Sion rendjének leányszervezete, és így maga is a Grál-titok őrzője volt.

A történet ott válik egy kissé inkoherenssé, hogy a titok megőrzésére felesküdt rend tagjai és nagymesterei lépten nyomon olyan jeleket hagytak hátra, amelyek Langdon és Sophie Neveu-t a megfejtéshez vezetik. A királyi vérségről és a titkos nőiségről a legtöbb kulcsot Leonardo da Vinci festményei, *Az utolsó vacsora*, a *Mona Lisa* és *A Sziklás Madonna* kínálják.

A könyvben szereplő nevek számos ponton utalnak az összeesküvés-elméletre. Jacques Saunière arról a XIX. században élt Berenger Saunière abbéról kapta nevét, aki a könyv háttértörténete szerint a vérvonal-dokumentumok első felfedezője volt Rennes-le-Château-ban, a Merovingok kincseit rejtő dél-francia városkában. A kurátor unokahúga, Sophie Neveu: Sophia, bölcsesség (a gnoszticizmus központi fogalma) és új Éva; a detektív Bezu Fache: zebu-düh (Bezu ugyanakkor egy Rennes-le-Château melletti falu neve is, amely az elméletben komoly szerepet játszik); Langdon telefonon megkeresett szerkesztője, Faukman pedig Brown igazi szerkesztőjének, Kaufmannak az anagrammája.

Dan Brown több nyilatkozatában utalt rá, hogy *A Da Vinci-kód* megírása előtt beutazta regényének főbb helyszíneit, és kiterjedt történészi kutatómunkát végzett. Ez persze lehet igaz, semmi nem zárja ki, hogy önálló kutatást folytatott volna, ugyanakkor nem is utal rá semmi. A konspiráció elemei ugyanis mind egyenként, mind összefüggésükben több ízben megjelentek már nyomtatásban, és Brown a Leigh Teabing könyvtárában játszódozó jelenetben – ahogyan egy igazi történész teszi a lábjegyzetekben – korrektül hivatkozik is forrásaira (356. és 366. old.). Ezek közt található néhány, a feminista tudomány területére tartozó, vitatott, de szakmai szempontból komoly mű, például Elaine Pagels *The Gnostic Gospelje*, zömében azonban olyan áltudományos könyvek, amelyek „bizonyítékait” és „eredményeit” számos alkalommal cáfolták, módszertanát több ízben kritizálták. Ide tartozik

Margaret Starbird – önmagát katolikusként meghatározó szerző – két munkája: *The Goddess in the Gospels: Reclaiming the Sacred Feminine* és *The Woman with Alabaster Jar: Mary Magdalen and the Holy Grail*, továbbá Lynn Picknett és Clive Prince könyve, *The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ*. Utóbbi szerzőpárost más helyről is ismerhetjük, könyvet jelentettek meg a „Rudolf Hess-rejtély” megoldásáról, a torinói lepelről (amelyen nem Krisztus arcának lenyomatát látjuk, hanem Leonardo da Vinci fényképét), a *Csillagkapu összeesküvés* című művük pedig az ufókról szól. A templomosokról írott „történelmi detektív munkájuk” megfelel a szent vérvonal összeesküvés kapcsán ismertetett történetnek: Jézus ember volt, a keresztre feszítést ő maga rendezte meg, de terve balul sült el: mielőtt élve leszedték volna, Longinus lándzsával oldalba döfte, feleségének, Máriának tehát menekülnie kellett, és így tovább a vérvonallal, a Grállal és a Sion renddel napjainkig.

Dan Brown legfontosabb forrása azonban Michael Baigent, Richard Leigh és Henry Lincoln *Holy Blood, Holy Grailje* (magyarul: *Az abbé titka: szent vér, szent grál*. General Press, Budapest, 1994), az összeesküvés-elmélet legelső ismertetése. Brown ezúttal beszélő neveinek egyikével is elismeri adósságát: az egész konspirációt elmesélő milliomos neve, Leigh Teabing valójában a Leigh–Baigent szerzőpáros nevének anagrammája. Egészen jó vicc, amikor Leigh Teabing idézi a Leigh–Baigent-könyvet, és eredményeit képesnek nevezi (367. old.).

A Szent vér, szent grál a maga módján kiváló mű, meglehetősen találékonyással kínál magyarázatot egyetlen, viszonylag koherens elmélet keretében az elmúlt kétez év történetének a Kennedy-gyilkosságon kívül talán minden rejtélyére. Mind konspiratív jellegében, mind a felfedett titkok horderejét tekintve arra a lenyűgöző Tervre emlékeztet, amelyet Eco *Foucault-ingájának* főszereplői konstruálnak, és amely végül is önálló életre kelve elpusztítja őket. A baj a két tervvel hasonló: amíg játéknak tekintjük, ártalmatlannak, de amint elkezdjük komolyan venni, nehézségek támadnak. Leigh, Baigent és Lincoln ugyanis hasonlóan önkényes módon hoz kapcsolatba dolgokat egymással, mint Eco három főszereplője, kutatói módszertanuk pedig a legkevésbé sem nevezhető tudományosnak. Nem meglepő, hogy mind e könyv, mind lezármazottai – köztük elsősorban *A Da Vinci-kód* – történelmi állításainak cáfolatára közel egy tucat könyv és számtalan cikk született – részben keresztény szerzők tollából, akiket érzékenyen érintett az elmélet masszívan egyházellenes tartalma.

Mielőtt magunk is a felvonnánk a kritika fonalát, érdemes megvizsgálni, mennyiben vehető mégis komolyan a szent vér elmélete.

A regény egyik fontos „üzenete” a történelem folyamán a kereszténység által elnyomott női princípium visszaperlése. Ez csak egy része azon eszközöknek, amelyekkel Brown a női olvasók népes táborát megcélozza. Amellett azonban, hogy jó marketingfo-

gásnak bizonyult, bizonyos mértékű igazság is rejlik abban a feminista történettudomány által gyakran hangsúlyozott tényben, hogy Európa elmúlt kétezer évének keresztény kultúrája, vallása és tudománya férfiközpontú volt, és az emberi lét feminin oldala a keresztény kultúrkörben viszonylag el volt nyomva. Ebből persze nem következik, hogy a kereszténység elterjedése előtt a szent nőiség a pogány kultúrában egészséges tiszteletnek örvendett volna, már csak azért sem, mert egységes pogány kultúra nem létezett.

Dan Brownnak igaza van abban, hogy a kánonba be nem került alternatív evangéliumokból olyan üzenet is kiolvasható, ami a Bibliából nem. Bár nem nyolcvan, csak valamivel több mint harminc gnosztikus evangéliumról tudunk, s bár ezek (nagy része) nem a holt-tengeri tekercsekben (amelyben Krisztusról és a gnoszticizmusról egyáltalán nem is esik szó), hanem a Nag Hammadi-leletben kerültek elő, nem 1950-ben, hanem 45-ben, s messze nem támasztják alá oly mértékben Dan Brown érveit, amint ő sugallja, bizonyos mértékig olvashatók úgy (különösen *Fülöp evangéliuma*, valamint az egyébként 1896-ban Kairóban előkerült *Mária evangéliuma*), mintha arra utalnának, hogy Mária szerepe Krisztus tanítványai közt jelentősebb volt, mint a későbbi tradíció tartja. Modern feminista bibliakutatók (Karen King, Elizabeth Schussler-Fiorenza), akik a vérvonalelméletnek természetesen nem hívei, érveket hoznak fel amellett, hogy Mária, még ha nem tekintjük is rögtön Jézus házastársának, a kezdeti egyházban fontos szerepet tölthetett be, akár mint Péter riválisa. A gnosztikus evangéliumokat persze a bibliakutatás a kanonikus evangéliumoknál későbből keltezi, de el kell ismerni, hogy egyesek (pl. *Tamás evangéliuma*) korábbra datálása körül valóban folynak viták. Azt azonban már nehezen lehet komolyan venni, hogy Jézus isten voltának tanítása pusztán a niceai zsinattal (325) kezdődött volna, valamint hogy Constantinus parancsára megsemmisítették volna a gnosztikus evangéliumokat. Jézus isten volta már a Niceát megelőző szerzőknél is központi téma volt, amelyért sokan még a kínhalált is vállalták. Egyébként is nehéz elképzelni, hogy a keresztény közösségeket ne sokkolta volna, ha vallásuk dogmatikájában ilyen gyökeres változást konstatálnak. A niceai zsinat valóban foglalkozott krisztológiai kérdésekkel, ugyanis Jézus isten és ember volta egyaránt elterjedt nézet volt a korban, és valóban állást foglalt az isteni lényeg mellett, ugyanakkor az emberi lényegét sem zárta ki. Krisztus teljes isteni és egyben teljes emberi természetét a khalkedóni zsinat (451) mondta ki.

Azt is el kell ismerni, hogy a bibliakutatók köreiben tudományosan vitatják, vajon Jézus házasember volt-e. Akik Jézust szigorúan mint történelmi személyiséget tekintik, amellett érvelnek, hogy a cölibátus nem tartozott a zsidó vallás szorgalmazott erényei

közé, abban a korban egy Jézushoz hasonlatos tanító általában megnősült. A keresztény tudósok zöme azonban – érthető okokból – azt hangsúlyozza, hogy a Bibliában nem maradt volna említetlenül, ha Jézusnak felesége lett volna. A cölibátus sem volt ismeretlen a kultúrkörben, amint azt éppen Kumrán közössége példázza. Továbbá, amint ugyanezek a keresztény kutatók kiemelik, még ha házasa volt is Krisztus, ez isteni mivoltából mit sem von le.

Körülbelül ennyiben foglalhatók össze Brown komolyan vehető állításai. A szerző azonban elkövet egy sor nyilvánvaló hibát, sokszor még olyan tényeket is rosszul állít, amelyekre a forrásul választott áltudományos munkák még jól hivatkoztak.

Az olimpiát nem nyolcévenként rendezték Aphrodité tiszteletére, hanem négyévenként Zeuszéra. A Vénusz valóban ötszöveget jár be az égbolton, de csak jóindulatú közelítésben, és periódusa független az olimpiai játékok gyakoriságától, amelyeknek pedig semmi közük sincs bármiféle istennő tiszteletéhez. A modern játékok jelképeként bevezetett öt karika nem az Istar-pentagrammára utal. Valójában az történt, hogy eredetileg minden játék alkalmával egy új karikát vezettek volna be, de az ötödiknél a szervezők megálltak. A Merovingok nem megalapították Párizst, legfeljebb székhelyükül választották az akkorra már hétszáz éves múltra visszatekintő települést.

Brown elméletének fontos része, hogy megfelelteti Mária Magdolnát Bethaniai Máriának (Lázár és Márta testvérének), és kész ténynek veszi az így egyesített Mária provence-i emigrációját. Dél-Franciaországban valóban ápolják Mária kultuszát, a helyi templomokban őrzött relikviáit pedig nagy tisztelet övezi. Ahhoz azonban, hogy Brown elméletének hitelt adjunk, el kell tekintenünk attól, hogy az ereklyék ottlétéről a XIII. századot megelőzően nincs forrásunk, a Mária helyi útjairól szóló történetek pedig a IX. századból származnak. Ami pedig a két Mária azonosságát illeti, a nyugati kereszténység Nagy Szent Gergely pápa óta egy véleményen van Dan Brownnal, a keleti egyház azonban két személynek tartja őket, külön is ünnepli nevük napját.

Brown teljesen anakronisztikusan Vatikánként hivatkozik a pápai udvarra, annak ellenére, hogy a pápák székhelye csak a legutóbbi időkben lett a vatikáni palota. A középkorban többnyire a Lateránból kormányozták a kereszténységet, ha egyáltalán Rómában voltak, mert a Brown által leginkább tárgyalt XIV. század jelentős részében tudvalevőleg éppen Avignonban székelték a pápák. A VII. században „a Vatikán orgyilkosairól” beszélni egészen értelmezhetetlen.

Az inkvizíció nemigen égethetett meg ötmillió nőt boszorkányként, mert akkor a nyugati kultúra kipusztult volna. Az inkvizíció 1450 és 1750 közti áldozatainak legmagasabb becsült száma 40 és 50 000 közé esik, de az áldozatok nem mind nők voltak, és nem mindet égették meg.

Nehéz megmagyarázni, hogy a Grál-lovagok miért fejezték volna ki magukat kódokban, s miért mond-

ták, hogy a Grál keresésére indultak, amikor valójában a szent nőiséget kutatták. A nőiséget elnyomó egyház haragjától nemigen kellett tartaniuk, ugyanis alapvetően irodalmi figurák voltak, akik nem annyira a VI. századi Artúr király korában születtek, mint az érett középkorban az Artúr-mondakör lapjain. A „Sang real” etimológia pedig inkább bűvészkedésre emlékeztet, mint korrekett nyelvtörténeti kutatás eredményére. A különös *sangreal* terminus először a XV. században bukkan fel Thomas Malory *La Morte d'Arthur*-jában, a nyelvészettudomány etimológiai kutatásai pedig egyébként is ritkán indulnak ki abból, mely szavak tűnnek ma hasonlóan egymáshoz. Ez inkább az önjelölt magyarságeredet-történészek eszköztárába tartozik (vö. Nabukodonozor – Nebolon-dozzonazúr).

A templomosok aligha kódolhatták a női princípiumokat a gótikus templomok architektúrájába, mert alapvetően harcoló alakulat voltak, és bár bankárkodással például foglalkoztak, katedrálisokat nemigen rendeltek meg (ezeket inkább püspökök megbízásából építették). A Brown által a női test intim részeként azonosított építészeti jellegzetességek nagyrészt már a templomosok idejét alaposan megelőző román kori építészetben is megfigyelhetők voltak, amely vizint a római bazilikákra alapozott. És különben is, ha a katedrális valóban a női test, s portálja a női nem szerv anatómiáját mintázza (Brown még valami clitorisfélét is talál a kapu felett), főhajója pedig a méh iránti tisztelet jele, akkor mi lehet a kereszthajó?

A templomos rendet nem V. Kelemen pápa számolta fel, hanem Szép Fülöp francia király, aki a francia pápát eszközként használta. Már csak ezért sem szórhatta a megégetett lovagok hamvait az Avignonban székelő Kelemen a Tiberisbe. Bár a rendet valóban megszüntették, a lovagok közül csak mintegy 120 szenvedett tűzhalált (köztük Jacques de Molay, a rend nagymestere), és Franciaországon kívül nem volt jellemző, hogy megkínózták volna őket.

Leonardo da Vinci sok szempontból rejtélyes és izgalmas jelenség, de semmi sem utal arra, hogy bármilyen rendnek nagymestere lett volna. Az *Utolsó vacsora*n Krisztushoz legközelebb ülő személy nem annyira Mária, mint inkább János, akit Leonardo hagyományosan szakálltalanul és meglehetősen nőiesen festett meg. Ha mégis Mária volna, akkor az asztal körül csak tizenegy tanítvány lenne jelen, s azt kérdezhetnénk, hova tűnt János. Azon sem értemes meglepődni, hogy a kehely nem található az asztalon (Brown ebből következtetett arra, hogy a kehely valójában Mária), ugyanis a művész a képen azt a János evangéliumbeli jelenetet dramatizálja, amelyen a megváltó bejelenti, a tanítványok egyike el fogja árulni őt. Kehelyről ebben a szövegrészben pedig nem esik szó. A *Mona Lisa* valódi modelljéről, Francesco di Bartolomeo del Giocondo feleségéről viszonylagos

egyetértés alakult ki a művésztörténészek között, a festményt senki sem tartja Leonardo „androgün önarcképének”. Bár Brown azt állítja, sevillai művészeti tanulmányai során jutott ilyen konklúziókra, mégis szinte egy az egyben idézi a *Templar Revelation* állításait. Művésztörténész diákhöz nem méltó, hogy Brownnak szemlátomást fogalma sincs arról: a *Sziklás Madonna*, amelyet Sophie a Louvre faláról levéve pajzsként használ, és térdét a vászonnak feszítve elszakításával fenyegetőzik, valójában fára van festve.

Az Opus Dei valóban létezik, de a katolikus egyház szervezetén belül. Alapítóját nemrég kanonizálta a pápa. A rend tényleg konzervatívizmusról – többek közt a tagok önsanyargatásáról – vált hírhedtté, de az már inkább a pletykák területére tartozik, hogy a rendet felelősség terhelné I. János Pál rejtélyes haláláért vagy a vatikáni bankbotrányért. A szervezet vezetőit érthető módon nem tette boldoggá, ahogyan Brown ábrázolta őket.

A Sion rend ugyancsak létezik, de nem 1099-ben alapították Jeruzsálemben, hanem 1956-ban, vagy azt kevéssel megelőzően Franciaországban. Alapítója, Pierre Plantard korábban több szabadkőműves-elénes és antiszemita szervezet tagja volt, a második világháborúban a vichyi kormánynak igyekezett felajánlani szolgálatait (minden jel szerint hiába). Azokat a Bibliothèque Nationale-ban elhelyezett „dokumentumokat”, amelyekből Leigh, Baigent és Lincoln nagy fáradsággal felgöngyölytette a vérvonal titkát, minden bizonnyal maga Plantard helyezte el. Ha figyelmesen olvassuk a *Szent vér, szent grált*, Plantard motívumaira is fény derül: a titkos vérvonal manapság több családban él tovább, a Stuart, a StClaire és – milyen meglepő – a Plantard nemzetségben. Egy szóval a masszívan szélsőjobboldali Pierre Plantard „de Saint-Claire” valójában a Meroving-uralkodók leszármazottja, és mint ilyen, jogos aspiráns a francia trónra. (Vajon a német kormányt is erről próbálta meggyőzni a negyvenes években?) Legitimitását csak erősíti, hogy ezenkívül még Krisztus és Mária leszármazottja is, nem is beszélve Dávidról és Benjaminról. Brown persze csupán annyit használ fel a Sion rend önmítoszából, amennyi regényéhez szükséges, átveszi a nagymesterek névsorát, a vérvonal rejtélyét, de a rend politikai céljaival már nem terheli történetét. Ehelyett, a *Templar Revelation*hez hasonlóan, a női princípium titkos tisztelőiként mutatja be a rend tagjait – ebből a könyvből viszont azt hagyja el, hogy Jézus és Mária házasságon kívül élő szexpartnernek voltak, akik Ízisz erotikus misztériumaiba nyertek beavatást.

Bár nem szakmai hiba, mégis jellemző forráskritikájára és ténykezelésére, ahogyan Dan Brown a kutatómunkát végző tudóst ábrázolja. Először is nincsen szimbológia a Harvardon, bármit jelentsen is ez a szó. Másrészt általában nem nevezzük tudományos igényű kutatásnak azt, amikor valaki kizárólag a XX. században megjelent másodlagos irodalmat kapkod le önkényesen a polcról, és mindent összefüggésbe

hoz, ami hasonlónak tűnik. Nem vagyok biztos benne, hogy van olyan tudós, aki ismer minden késő antik közel-keleti nyelvet, de ha igen, az valószínűleg hamarabb felismer egy tükörrírással írt angol szöveget, mint Langdon teszi (mentségére szolgáljon, hogy nem aludt éjszaka). Mindent összevetve, Indiana Jones jobban emlékeztet valódi régészre, mint Langdon történészre.

És milyen módszertannal dolgozik ez a tudós? Hisz abban, hogy a világon minden jel utal valami további szimbólumra, minden szöveg mélyebb üzenetet rejt – *kivéve* éppen Jézus és Mária bibliai kapcsolatát, mert annak szemlátomást semmiféle metaforikus, misztikus vagy szimbolikus tartalmát nem hajlandó elfogadni, kizárólag szexuális értelmezését tartja lehetségesnek.

Végül pedig – Jim Kenney kiváló recenziója nyomán (www.cg.org) – játsszunk el a gondolattal, hogy *A Da Vinci-kód*ban lefektetett elmélet komolyan vehető. Milyen tanulságot vonhatunk le belőle? A hosszú ideig illegalitásba kényszerített szent nőiség misztériumát? Aligha. Inkább azt, hogy Jézus és Mária valamiféle szigorúan e világi dinasztikus harcot folytatott, isteni vagy szent mivoltuk pusztá szemfényvesztés volt, Jézus a kereszten saját cselezésének áldozatául esett, Mária pedig egyszerű politikai tényező volt az egyház feletti befolyásért folytatott harcban, ahogyan leszármazottai a francia trónért folyó küzdelemben. *A Da Vinci-kód* nagy önellentmondása, hogy amit bemutat, az nem valami nagyszerű spirituális üzenet, sem a nőiség újrafelfedezése, mert Mária isteni dimenziói szépen feloldódnak egy csúnya, kicsinyes, rojalista politikai harcban, s nem is igen értjük, mit kéne ezen a nőn annyira tisztelni.

Ennyi dilettantizmus és következtelenség láttán feltehetjük a kérdést, mi rejtezik egy ilyen könyv népszerűsége mögött. Véleményem szerint az, hogy a nagyközönség a valódi tudományt unalmasabbnak és szürkébbnek látja, mint amilyen valójában, s ezért nyitottabb az áltudományos eredmények iránt. Hajlamos hitelt adni egy valószínűtlen konspirációnak, amelynek során háromszáz középkori évet kitáltak, s azt gondolja, a konspirációt tagadó és kissé poros történész talán csak nem elég merész, hogy efféle izgalmas hamisítást tételezzen fel. Pedig valójában a történelemtudomány, kivált a medievisztika, bővelkedik a hamisítás- és összeesküvés-elméletekben, még ha ezek rendszerint kisebb volumenűek is: értelmes szakmai viták folynak Abélard és Héloïse levelezése, a tihanyi apátság alapítólevele vagy a székes rovársírás hamisított volta – vagy legalábbis az általánosan vélnél későbbi keletkezése – körül. Igaz azonban, hogy ezek a viták nem alkalmasak arra, hogy körük klubok szerveződjenek, vagy hogy mágikus tartalmukat titkos társaságok a praktikum szintjére emeljék.

Titkos társaságok pedig a valóságban is léteznek. Azt lehet tudni róluk, hogy titkos dolgokat művelnek. Feltehetően egy ilyen társaság aktivitására utal, hogy pár hónapja a londoni Science Museumban egy hosszú bőrkabátba öltözött ember betörte az egyik kiállító vitrint, majd kisétált a nagy XVI. századi filozófus, matematikus és gyakorló mágus, John Dee kristályával. Dee annak idején angyalokat idézett a kristállyal. □